

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله المنعم بجوامع الانعام والمتفضل بالأيادي العظام والصلوة على نبيه خير الانام وعترته الافضل الكرام اما بعد هذه حواشي كتبتها على بحث الميراث من كتاب المختصر الشرايع والباعث على كتابتها اطالع مفخر السادات ومنبع السعادات الموفق والمؤيد من عند الله السيد عماد الدين علي وفق الله تعالى وابقاه ويلقه الى ما تمناه هذا الكتاب تحاريث اشتغله وجده واحتياجه في قرأته ودرايته سيما هذه المبحث تاردت ان اكتب عليه شيئا مما يبنح بعقتضى اشارته حتى يكون له معينا في مطالعته مع ان افادته اكثر من شقاوته واستعين من الله تعالى المعونة والتوفيق انه خير موفق ومعين **قوله** المقدمة الثانية في السهام وهي ستة المراد بها هنا السهام المذكورة في القرآن فانها فانها منحصر في ستة النصف والربع والثمن والثلثان والثلث والسدس وقد يقال في حصرها النصف ونصفه ونصف نصفه والثلثان ونصفهما ونصف نصفهما **قوله** والنصف يجتمع مع مثله مثل الزوج والاخت لكل واحد النصف **قوله** ومع الربع اى النصف مع الربع مثل البنت والزوج او الاخت والزوجة **قوله** والثمن اى النصف

مع الثمن مثل البنت والزوجة قوله والثلث اى النصف
مع الثلث مثل الزوج والام قوله والسدس اى النصف مع
السدس مثل البنت والابوين او احد الابوين قوله ولا
يجتمع الربع مع الثمن لان الربع سهم الزوج والثمن سهم
الزوجة او لان الربع سهم الزوجة بدون الولد والثمن ايضا
مع الولد قوله ويجتمع الربع مع الثلثين مثل الزوج والبنتين
او الزوجة مع الاختين قوله والثلث اى يجتمع الربع مع الثلث
مثل الزوجة والام قوله ويجتمع والسدس اى يجتمع الربع
مع السدس مثل الزوج والام مع الولد قوله ويجتمع الثمن
مع الثلثين مع الزوجة والبنتين قوله والسدس اى يجتمع
الثمن مع السدس مثل الزوجة واحد الابوين مع الولد
قوله ولا يجتمع مع الثلث اى الثمن مع الثلث لان الثمن سهم
الزوجة مع الولد والثلث سهم الام مع عدم الولد قوله
ولا الثلث مع السدس ولا ستة لان سهم الام مع عدم الحجب
او السدس مع الحجب انما قال ستة لانه انما يجتمع الثلث مع
السدس كما اذا خلف الميت ابوين وزوجا اتفاقا كما
اذا خلف الميت ابوين وزوجا فالفريضة ستة الزوج

النصف

النصف والام الثلث والاب الباقي وهو السدس
قوله التعصيب باطل وهو رد فاضل التركة على العصبة
وهي الاقارب من الاب قوله الثانية لا عول في الفريضة
وهو الزيادة في الفريضة والنقصان في النصيب قوله
بل يدخل النقص الخ كما اذا خلف الميت الابوين وبنتا وزوجا
فالفريضة من اثني عشر الابوين السدسان وهما اربعة والزوج
الربع وهو ثلثة بقي خمسة للبنت فيدخل النقص عليها لان نصيبها
ستة من اثني عشر ومن قال بالعول جعل الفريضة ثلثة عشر قوله
ولو كان بنتا فلها النصف وللابوين السدسان والباقي يرد
اخماسا اعلم انه لو اجتمع مع البنت او البنتين الابوين واحد
احدها والزوج او الزوجة فيحصل منه اثنى عشر قوله اربعة
منها الابوان والبنت الابوان والبنتان احد الابوين و
البنت احد الابوين والبنتان اصل الفريضة في هذه الاربعة
ستة واذا دخل الزوج حصل اربعة اخرى واصل الفريضة اثنى عشر
واذا الزوجة حصل اربعة اخرى والفريضة اربعة وعشرون قوله
ولو كان بنتا الى قوله يرد اخماسا بقي به انه لو خلف الميت ابوين
وبنتا فالفريضة من ستة النصف البنت وهو ثلثة والسدسان سهمان

للابوين وهما اثنان بقي واحد والواحد لا ينقسم بالرد عليهم فيكون
ينكسر في خمسة فضربنا الخمسة في اصل الفريضة تبلغ ثلثين فالسدسان
وهما عشرة للابوين والنصف وهو خمسة عشر للبنت بقي خمسة
يرد ثلثة البنت لان نصيبها من اصل الفريضة ثلثة والاثنان
للابوين لان نصيبهما من الاصل اثنان فيكون الرد اخماسا قوله
ولو كان من يحجب الام رد على الاب والبنت ارباعا يعني لو خلف
الميت ابوين وبنتا وخلف من يحجب الام فالفريضة ستة للبنت
النصف وهو ثلثة وللابوين السدسان وهما اثنان بقي واحد
لا ينقسم على الاب والبنت فيكون منكسرا في اربعة فتضرب الاربعة
في الستة تبلغ اربعة وعشرين للبنت النصف فهو اثنى عشر وللا
بوين السدسان وهما ثمانية ابقى اربعة فثلثة منها للبنت
وواحد للاب ولا يرد للام الحجب قوله ولو كان معهما او معهن
او احد الابوين كان له السدس ولهما او لهن الثلثان والباقي
يرد اخماسا اصل الفريضة
للابوين السدس
وهو واحد وللبنتين فصاعدا الثلثان وهما اربعة بقي واحد
لا ينقسم بالرد عليهم فيكسر في خمسة فضربنا الخمسة في اصل الفريضة تبلغ
ثلثين لاحد الابوين السدس وهو خمسة وللبنتين فصاعدا
الثلثان

الثلثان وهما عشرون بقي خمسة لاحد الابوين واحد وللبنتين
فما زاد الاربعة قوله ولو كان مع البنت وللابوين زوج او زوجة
الخ لو خلف الميت ابوين وبنتا وزوجا تطلب اقل عدد تخرج
منه سهامهم من غير كسر والسهام ههنا الربع والسدس والنصف
فيكون الفريضة اثنا عشر للزوج الربع وهو ثلثة وللابوين
السدسان وهما اربعة والباقي للبنت دخل النقص عليها لان نصيبها
ستة من اثنى عشر قوله او الزوجة الثمن الخ لو خلف الميت
ابوين وبنتا وزوجة فاقل عدد تخرج منه الثمن والسدس و
النصف والنصف انه لا يكون الا اربعة وعشرون للزوجة الثمن
وهو ثلثة وللابوين السدسان وثمانية وللبنت النصف
وهو اثنى عشر بقي واحد لا ينقسم عليهم فينكسر في خمسة فضربنا الخمسة
في اربعة وعشرين تبلغ مائة وعشرين للزوجة خمسة عشر وللابوين
اربعون وللبنت ستون بقي خمسة اثنان للابوين وثلثة
للبنت فيكون اخماسا قوله ولو كان من يحجب الام رددناه على
الاب والبنت ارباعا تخرج من ستة وتسعين قوله المرتبة
الثانية الاخوة والاجداد لهم نصيب مع فقد المرتبة ولو كانت زوجة
قوله ويكون حكمهم في الانفراد والاجتماع ذلك الحكم يعني ميراث المال

ان كان واحدا وان كانوا اكثر فالمال بينهم بالسوية ولو اجتمع
الكلالة الكلالة جمع كلالة وهي لغة يطلق على القرابة وقيل ما
عداء الولد والمراد هيهنا القرابة بالاخوة اما من طرفين او احدهما
قوله كان لولد الام السدس ان كان واحدا والثلث ان كانوا
اكثر فيما بينهم بالسوية قوله والباقي لولد الاب والام للذكر سهمان
وللانثى سهم والاخر اي قول الاخر من قوله قولان اعلم انه لو كان في
ظاهر الكلالات اثنان فالصور اربعة الاول ان يكون الاخوة من
قبل الاب واحدا ومن قبل الام واحد فالفريضة ستة لانه تطلب
فريضة فيها السدس والنصف لان نصيب الاخت من قبل الام
السدس ونصيبها من قبل الاب النصف واقل فريضة يحصل منها
السدس والنصف لا يكون الا ستة فياخذ الاخت من قبل
الام السدس وهو واحد والاخت من قبل الاب النصف وهو
ثلثة فبقي اثنان ففي هذه الصورة يرد ارباعا فيكسر اثنان
في اربعة وبين الاربعة واصل الفريضة توافق بالنصف فتضرب
نصف احدها في الاخر تبلغ اثنى عشر فياخذ الاخت من قبل الاب
النصف وهو ستة فياخذ الاخت من قبل الام السدس وهو اثنان
بقي اربعة فياخذ الاخت من قبل الام واحد بالرد والثلثة الباقية

للاخت

للاخت من قبل الاب بالرد ايضا الثانية ان يكون الاخوة من قبل
الام اثنين ومن قبل الاب اثنين فالفريضة من ستة فياخذ الاخوة
من قبل الام الثلث وهو اثنان والاربعة الباقية للاخوة من قبل
الاب لكل واحد ياخذ اثنين الثالثة ان يكون الاخوة من قبل
الام واحدا ومن قبل الاب اثنان فالفريضة ايضا من ستة
ياخذ الاخوة من قبل الام السدس وهو واحد ومن قبل الاب
الثلثان وهما اربعة بقي واحد ففي هذه الصورة يرد اخماسا
فيكسر الواحدة في الخمسة فيضرب في اصل الفريضة تبلغ ثلثين
فياخذ الاخوة من قبل الام السدس وهو خمسة والاخوة من قبل
الثلثان وهو عشرون بقي خمسة فياخذ الاخوة من قبل الام
واحدا والاربعة الباقية للاخوين من قبل الاب لكل واحد
اثنان الرابعة ان يكون الاخوة من قبل الام اثنين ومن
قبل الاب واحد فالفريضة ايضا من ستة فياخذ الاخوة
من قبل الام الثلث وهو اثنان والاخوة من قبل الاب النصف
وهو ثلثة بقي واحد ففي هذه الصورة يرد اخماسا ايضا فيكسر الواحد
في خمسة فتضرب الخمسة في اصل الفريضة تبلغ ثلثين فياخذ
الاخوة من قبل الام الثلث وهو عشرة والاخوة من قبل الاب النصف

وهو خمسة عشر بقي خمسة فيأخذ الاخوة من قبل الام اثنين
والثلثة الباقية للاخوة من قبل الاب قوله واذا اجتمع الاجداد
المختلفون اي جد وجدة وهما لاب وجد وجدة وهما لام كان
لمن يتقرب منهم بالام الثلث بالسوية ولمن يتقرب بالاب
الثلثان للذكر مثل حظ الانثيين مثلا لو خلف الميت جدا
جدة من قبل الام وجدا وجدة من قبل الاب فالفريضة من
من ثلثة فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث وهو واحد
لا ينقسم عليهما فينكسر على اثنين فتضرب الاثنين في اصل الفريضة
وهو ثلثة تبلغ ستة فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث
وهو اثنان ينقسم عليهما وللاربعة لا ينقسم على الجد والجدة
من قبل الاب فينكسر في الثلث فيضرب الثلثة في الفريضة
تبلغ ثمانية عشر فيأخذ الجد والجدة من قبل الام الثلث وهو ستة
ينقسم عليهما بقي اثني عشر ينقسم على الجد والجدة من قبل
الاب للذكر مثل حظ الانثيين قوله لو اجتمع اربعة اجداد
لاب ومثلهم لام كان الاجداد بينهم الثلث بينهم ارباعا وللاجداد
الاب وجداته الثلثان الخ هذه مسئلة ثمانية اجداد وطريق
التقسيم ان تطلب عددا ثلثه تنقسم اربعة اقسام والثلثية

وثلث

وثلث وثلثان لكل واحد منهما ثلث وثلثان ايضا وكل ذلك
بلا كسر فلا يكون اقل من مائة وثمانية طريق الآخر نطلب اقل عدد
له ثلث وثلثان وهو ثلثة فلاجداد الام الثلث وهو واحد
لا ينقسم عليهم فينكسر في مخرج سهامهم وهو اربعة فيضرب الاربعة
في اصل الفريضة وهو ثلثة تبلغ اثنا عشر لاجداد الام الثلث
وهو اربعة ينقسم عليهم لكن ثلثاه وهو ثمانية لا ينقسم على
اجداد الاب فينكسر في مخرج سهامهم وهو ثلثة فيضرب الثلثة
في اثني عشر تبلغ ستة وثلثين لاجداد الام الثلث وهو اثني
عشر ينقسم عليهم ولاجداد الاب الثلثان وهما اربعة وعشرون
ينقسم عليهم ايضا لكن ثلث الثلثين وهو ثمانية لا ينقسم على
الجد والجدة للابوين من قبل الام ابيه اثلاثا فينكسر في مخرج
الثلث وهو ثلثة فيضرب ثلثة في ستة وثلثين تبلغ مائة
وثمانية لاجداد الام الثلث وهو ستة وثلثون ينقسم عليهم
تسعا تسعا ولاجداد الاب الثلثان وهو اثنا وسبعون
ينقسم عليهم للجد والجدة من [illegible] ام ابيه الثلث وهو اربعة
وعشرون ينقسم عليهم اثلاثا للجد ستة عشر وللجدة ثمانية
وبقي ثمانية واربعون وللجد والجدة من اب ابيه الثلثان

ينقسم عليهما اثلاثا للجد ~~ستة عشر وللجدة~~ ثمانية ايضا للجد اثنان
وثلثون وللجدة ستة عشر ومن لم يتفطن فلينظر الى هذه الشجرة

ثمانية اجداد

المتوفى زيد

ابوه عمرو

ابوه زيد

ابوه بكر اثنان وثلثون

امها سعدة

قوله المرتبة الثالثة الاعمام والاخوال قوله ولو كانوا متفرقين
الخ قوله لو خلف الميت عما وعمة من قبل الام عما وعمة من قبل
الابوين في الفريضة من ستة للعم او العمة من قبل الام السدس
وهو واحد من الستة بقي خمسة لا ينقسم على العم والعمة من
قبل الابوين فينكسر على ثلثة فتضرب ثلثة في اصل الفريضة تبلغ
ثمانية عشر للعم او للعمة من قبل الام السدس وهو ثلثة بقي
خمسة عشر ينقسم على العم والعمة من قبل الابوين للذكر مثل حظ
الانثيين

الانثيين قوله والثلث ان كانوا اكثر الخ لو خلف الميت عما وعمة
من قبل الابوين في الفريضة من ثلاثة للعم والعمة من قبل الام
الثلث وهو واحد لا ينقسم عليهما فينكسر على الاثنين فيضرب في
اصل الفريضة تبلغ ستة فللعم والعمة من قبل الام الثلث وهو اثنان
بقي اربعة لا ينقسم على العم والعمة من قبل الابوين للذكر مثل حظ
الانثيين فينكسر على ثلاثة فيضرب ثلاثة في اصل الفريضة تبلغ
ثمانية عشر للعم والعمة من قبل الام الثلث وهو ستة ينقسم
عليهما بالسوية بقي اثنا عشر فينقسم على العم والعمة من قبل الابوين
للذكر مثل حظ الانثيين ولو خلف عما او عمة من قبل الابوين عما
وعمة من قبل الام في الفريضة ايضا من ثلاثة للعم والعمة من قبل
الثلث وهو واحد لا ينقسم عليهما فينكسر على اثنين فتضرب
اثنين في اصل الفريضة تبلغ ستة فللعم والعمة من قبل الام الثلث
وهو اثنان فيبقى اربعة للعم او العمة من قبل الابوين ولو خلف
عما او عمة من قبل الام وعما وعمة من قبل الابوين في الفريضة من
ستة للعم او العمة من قبل الام السدس وهو واحد والخمسة للعم
والعمة من قبل الابوين قوله ولا يرث الا بعد مع الاقرب الخ
قوله الا ابن العم للاب وام مع عم للاب فابن العم اولى

مثل علي عليه السلم وعباس **قوله** ولو كانوا متفرقين الخ لو خلف الميت
خالاً وخالة من قبل الام وخالا وخالة من قبل الابوين فالفريضة
من ثلاثة للخال والخالة من قبل الام الثلث وهو واحد لا ينقسم عليهما
فينكسر على اثنين فنضرب في اصل الفريضة تبلغ ستة للخال والخالة
من قبل الام الثلث وهو اثنان فينقسم عليهما والاربعة الباقية
للخال والخالة من قبل الابوين فهي منقسمة عليهما ايضا ولو خلف
الميت خالا وخالة من قبل الابوين وخالا وخالة من قبل الام
في الفريضة ايضا من ثلاثة للخال والخالة من قبل الام الثلث وهو
واحد لا ينقسم عليهما فينكسر على الاثنين فيضرب الاثنين في اصل
الفريضة تبلغ ستة للخال والخالة من قبل الام الثلث وهو اثنان
ينقسم عليهما والاربعة الباقية للخال والخالة من قبل الابوين ولو خلف
الميت خالا وخالة من قبل الابوين خالا او خالة من قبل الام فالفريضة
من ستة للخال او الخالة من قبل الام السدس وهو واحد والخمسة
الباقية لا ينقسم على الخال والخالة من قبل الابوين فينكسر في اثنين
فيضرب في اصل الفريضة تبلغ اثنا عشر للخال او للخالة من قبل الام
السدس وهو اثنان والباقي للخال والخالة من قبل الابوين
بالسوية ولو خلف الميت خالا او خالة من قبل الابوين وخالا

او خالة

او خالة من قبل الام في الفريضة من ستة للخال او الخالة من قبل
الام السدس وهو واحد والباقي للخال او الخالة من قبل الابوين
قوله ولو اجتمع الاخوال والعمام والاخوال الثلث الخ لو خلف الميت
عما او عمة وخالا وخالة من قبل الابوين وخالا وخالة في الفريضة
من ثلاثة للخال او الخالة الثلث وهو واحد لا ينقسم عليهما فينكسر في
اثنين فيضرب في اصل الفريضة تبلغ ستة للخال والخالة الثلث
وهو اثنان ينقسم عليهما والباقي لا ينقسم على العم والعمة فينكسر في
ثلاثة فيضرب الثلاثة في ستة تبلغ ثمانية عشر للخال والخالة الثلث
وهو ستة والباقي وهو اثنا عشر للعم والعمة للذكر مثل حظ الانثيين
لو خلف الميت عما او عمة وخالا او خالة في الفريضة من ثلاثة
للخال او الخالة الثلث وهو يحصل من ثلاثة والباقي للعم او
العمة ولو خلف الميت عما وعمة وخالا او خالة في الفريضة ايضا
من الثلاثة للخال او الخالة الثلث وهو واحد والاثنان الباقيان
لا ينقسم على العم والعمة اثلاثا فينكسر في ثلاثة فنضرب الثلاثة
في اصل الفريضة تبلغ تسعة والخال او الخالة ياخذ الثلث وهو ثلثة
والباقي ينقسم على العم والعمة ثلاثا وثلثين لو خلف عما او عمة
وخالا وخالة في الفريضة من ثلاثة للخال والخالة الثلث وهو واحد

لاينقسم عليهما فينكسر في اثنين فتضرب في اصل الفريضة تبلغ
ستة للخال والخالة الثلث وهو اثنان لكل واحد واحد والباقي
للعم والعمة **قوله** ولو اجتمع عم الاب وعمته وخاله وخالته وعم الام
وعمتها وخالها وخالتها الخ طريق القسمة ان يطلب العدد اخوال
له ثلث واقله ثلثة ثلث وللمتقرب بالام لاينقسم عليهم فينكسر في
اربعة فتضرب الاربعة في ثلثة تبلغ اثنا عشر للمتقرب بالام
ثلثه وهو اربعة ينقسم عليهم لكن ثلثاه وهما ثمانية لاينقسم
على المتقرب بالاب فينكسر في ثلثة فتضرب الثلثة في اثني عشر
تبلغ ستة وثلثين للمتقرب بالام الثلث وهو اثنا عشر ينقسم
عليهم وللمتقرب بالاب الثلثان وثلثهما وهو ثمانية للخال و
الخالة ينقسم عليهما لكن الثلثين وهو ستة عشر لاينقسم على العم
والعمة فينكسر في ثلثة فتضرب الثلثة في ستة وثلثين تبلغ
مائة وثمانية فللمتقرب بالام الثلث وهو ستة وثلثون ينقسم
عليهم بالتسوية وللخال والخالة من قبل الاب ثلث الثلثين وهو
اربعة وعشرون ينقسم عليهم بالتسوية للعم والعمة الثلثان وهما
ثمانية واربعون وهو ستة عشر للعمة وثلثاه وهما اثنان وثلثون
للعم **قوله** كابن العم لاب وهو ابن خال الام ماله رجل له ابن يزوج

باسرة لهابنت فاولد الرجل المرءة اما لهم يزوج ابيه بنتها
واولد منها ولد فالابن الذي من الرجل والمرءة خال وعم لهذا
الولد فابنه يكون ابن العم وابن الخال للولد للذكور **قوله** عم
لاب هو خال للام ماله رجل يزوج زيد يزوج هذا وعمرو يزوج
وعدا والد زيد ابن زوجه بنت عمرو فولدت له ابن اسمه احمد
وطلق زيد زوجته ويزوج مطلقة عمرو فولدت له بنتا اسمها
زينب فهي خالة احمد من الام وعمه من الاب الفعل في ميراث
الازواج **قوله** كان للاخوة ربع الثمن مع الولد فالفريضة مائة
وثمانية وعشرون لانا نطلب اقل عدد له ثمن ولاثمنه ربع وهو اثنان
وثلثون فنعطي اربع باحد الاخرة الربع من الاربعة بقي ثلثة
لاينقسم عليهن فينكسر على اربعة فتضرب الاربعة في اصل الفريضة
تبلغ مائة وثمانية وعشرين ثمنه ستة عشر باحد الاخرة الربع
وهو اربعة بقي اثنا عشر فياخذ كل واحد من الاربعة ثلثة
قوله او ربع الربع مع عدمه اقل عدد فيه ربع ولربعه ربع
لايكون الا ستة عشر فاعطي ربع ربعه وهو واحد الى الاخرة
بقي ثلثة لاينقسم على الزوجات الاربع فضربنا الاربعة في اصل
الفريضة تبلغ اربعة وستين وربعه يكون ستة عشر يكون اربعة

دفعا الاضرة بقي اثنا عشر لكل واحد من الزوجات اربع ثلثه القول
في ميراث الخنثى قوله نصف ميراث رجل ونصف ميراث امرءة
مثل ذلك خنثى وذكر فسخ ضهما ذكرا بين فنطلب مالا له نصف
ولنصفه نصف وهو اربعة ثم نفرضهما ذكرا وانثى فنطلب مالا له
ثلث ولثلثه نصف وهو ستة وهو متفقان بالنصف فنضرب
نصف احد المخرجين في الاخر تبلغ اثنا عشر فيحصل للخنثى تارة
النصف وهو ستة وتارة الثلث وهو اربعة فيكون عشرة و
نصفه خمسة فهي نصيب الخنثى ويبقى سبعة وللانثى خمسة
فلو اجتمع مع الخنثى ذكر وانثى على تقدير فرض الخنثى ذكرا كان
له اثنان من الخمسة وعلى تقدير فرضه انثى كان له واحد من الاربعة
فنصيبه من الفرضين ثلثه ولا نصف لها ليعطى له نصف النصفين
فنضرب الاربعة في خمسة تبلغ عشرين فنصيبه من العشرين
على تقدير كونه خنثى ذكرا ثمانية وعلى تقدير كونه انثى خمسة
ولا نصف للنصيبين ايضا فنضرب مخرج النصف وهو اثنان
في عشرين تبلغ اربعين فنصيب الخنثى في اربعين على تقدير
كونه ذكرا ستة عشر وعلى تقدير كونه انثى عشرة فله نصف
النصيبين وهو ثلثة عشر وللذكر ثمانية عشر وللانثى تسعة

قوله لو شاركهم زوج او زوجة صحت الخ على تقدير كون الخنثى
مع الذكر فالفريضة اثنى عشر كما عرفت فاذا دخل الزوج ضربنا مخرج
نصيب الزوج وهو اربعة في اثنى عشر تبلغ ثمانية واربعين فنصيب
الزوج اثنى عشر بقي ستة وثلثون للذكر احد وعشرون
وللخنثى خمسة عشر واذا دخل الزوجة ضربنا مخرج نصيب الزوجة
فهو ثمانية في اثنى عشر تبلغ ستا وتسعين للزوجة الثمن
وهو اثنى عشر بقي اربعة وثمانون للذكر تسع واربعون وللخنثى
خمس وثلثون وعلى تقدير كون الخنثى مع الذكر والانثى الفريضة
اربعون فاذا دخل الزوج ضربنا مخرج نصيب الزوج فهو اربعة
في الفريضة وهي اربعون تبلغ مائة وستين للزوج اربعون
بقي مائة وعشرون للذكر اربعة وخمسون وللخنثى تسعة و
عشرون وثلثون وللانثى سبعة وعشرون واذا دخل الزوجة
ضربنا مخرج نصيب الزوجة وهي ثمانية في اربعين تبلغ ثلثمائة
وعشرين للزوجة الثمن وهو اربعون بقي مائتان وثمانون
للذكر مائة وستة وعشرون وللخنثى احد وتسعون والانثى
ثلث وستون القول في ميراث الغرقى والمهدوم عليهم
قوله والتقديم على الاكتساب اي تقديم الاضعف على الاقوى

العول في ميراث المجوس قوله ولو خلف جده كما يزوج مجوسي
بنت بنته فاولدا فالنسب جدة الولد من امه واخيه من
ابيه ثلثه لو خلف مياهي اخت كما زوج بامه وحصل البنت
القول في حساب الفرايض اما تقدير السهام مثل ابوين واربع
بنات فالفريضة من ستة للابوين السدسان وهما اثنان
والباقي اربعة لاربع بنات قوله اذا اقل مثل ابوين وزوج
وبنت فالفريضة من اثني عشر للابوين السدسان وهما
اربعة وللزوج الربع وهو ثلثة بقي خمسة للبنت دخل النقص
عليها قوله واكثر مثل ابوين وبنت فالفريضة من ستة للابوين
السدسان وهما اثنان وللبنت النصف وهو ثلثة بقي
واحد يرد بعد الانكسار والضرب كما مر غير مرة قوله فان
انقسم من غير كسر كما في الابوين واربع بنات قوله فما
اجتمع منه الفريضة اصل الفريضة ستة اذا ضربنا الخمسة
وهي عدد رؤس في الستة اجتمع ثلثون السدسان عشرة
للابوين والعشرون لخمس بنات لكل واحد اربعة قوله
فما اجتمعت صحت منه اجتمع ثمانية عشر للابوين الستة
وللبنات اثني عشر لكل واحدة اثنتان قوله مثل ابوين

وافق

وزوج وبنت فالفريضة من اثني عشر للابوين السدسان
وهما اربعة وللزوج الربع وهو ثلثة بقي للبنت خمسة دخل
النقص عليها اعتدنا والقائلون بالعول يجعلون الفريضة
ثلثة عشر فيدخل النقص على الكل وكذا الابوان اواحدهما و
بنت او بنتان وزوج الشرط ان الفظ البنت لعدم
استقامة المعنى في الجملة بان يكون احد ابوين وبنت وزوج
قوله ثم ان قسم الفريضة على صحته مثل ابوين وزوج خمس
بنات ومالم ينقسم على صحته مثل ابوين وزوج واربع بنات
اصل المال اثنا عشر السدسان وهما اربع للابوين والربع
وهو ثلثة للزوج والخمسة الباقية لا ينقسم على الاربع فيضرب
الاربعة في اثني عشر تكون ثمانية واربعين منه قوله مثل
ابوين وبنت هذا مثل الزيادة في الفريضة قوله فالرد اخماسا
الخ الرد اخماسا وارباعا قد مر مرارا القول في المناسخات
قوله من اصل واحد صورة اربع الاولى ان يتحد الوارث
والاستحقاق الثاني يختلفا الثالث ان يتحد الوارث و
يختلف الاستحقاق الرابع ان يختلف الوارث ويتحد الاستحقاق
فالاول وهو اتحادهما كما لو خلف الميت ثلثة اخوة كما ثم

قوله

مات احد الاخوة وخلف اخوين والسهم الواحد لا ينقسم عليهما
فيضرب الاثنان في اصل الفريضة وهو ثلثة يبلغ ستة فياخذ
واحد منهما سهمان الارث من الفريضة الاولى للميت سهمان
ينقسم سهما فياخذ كل منهما سهمًا من ارث الميت فسهما قوله
فههنا يتحد الوارث والاستحقاق لان وارث الميت الاول
هو وارث الميت الثاني وكلاهما ياخذان بالاخوة الثانية
وهو اختلافهما كما لو خلف الميت اخوين ثم مات احدهما
وخلف ابنين فالفريضة الاولى من اثنين لكل اخ سهم
والسهم الذي للاخ الذي مات قبل القسمة لا ينقسم على ابنيه
فينكسر على اثنين فيضرب الاثنين في الاثنين تبلغ اربعة
السهم للولدين الذين للميت الثاني سهمان لكل واحد سهم
يبقى سهمان ياخذ عمهما من الميراث الاول فههنا اختلف
الوارث والاستحقاق الاول كان بالاخوة والثاني بالبنوة
والثالث وهو اتحاد الوارث واختلاف الاستحقاق كما لو
خلف الميت زوجة وثلث اولاد ابن بينهما ثم مات احد
الاولاد وخلف اخويه وجدة فالفريضة الاولى من اربعة
وعشرين للزوجة ثلثة ولكل واحد من الاولاد الابن

سبعة اسهم ولما مات احد الاولاد وورثه الاخوان والجدة
ونصيب الجدة من تركته خمس سهم الميت لان للجدة كالاخت
والجدة كالاخ ولكل واحد من الاخوين خمسان فينكسر السبعة
مخرج الخمسة فيضرب الخمسة في اربعة وعشرين تبلغ مائة
وعشرين للزوجة خمسة عشر ولكل واحد من اولاد الابن
خمسة وثلثون سهما ومن نصيب الميت الثاني ياخذ
المرءة التي هي جدته لهم سبعة اسهم من خمسة وثلثين سهمًا
ولكل واحد من ولدي ابن الميت الاولى اربعة عشر من الميت
الثاني وخمسة وثلثون من الميت الاول فيكون واحد من
ولدي الابن تسعة واربعون وللزوجة التي هي جدة ولدي
الابن اثنان وعشرون سهما فههنا يتحد الوارث و
الاستحقاق لان الاولاد الثلثة ورثوا من الفريضة الاولى
بالبنوة ومن الثاني بالاخوة والمرءة ورثت من الفريضة
الاولى بالزوجية ومن الثاني بالجدية الرابعة وهو اختلاف
الوارث واتحاد الاستحقاق كما لو خلف الميت ابوين وولدا
ثم مات الولد ابوان وخلف ولدًا فالفريضة الاولى من ستة
ياخذ الابوين سهمين وولد الميت اربعة اسهم حصة ابيه

فهنا الاستحقاق واحد وهو البنوة لكن الوارث مختلف
لان الوارث الاول هو الميت ووارث الثاني هو ولد الميت
وغير ابيه قوله الوفق الى قوله ان كان بين الفريضتين وفق
مثل ان يموت الانسان وخلف ابوين وزوجة ثم يموت
الام من ستة بنات والمسئلة الاولى من اثنى عشر نصيب الام
منها اربعة والستة قوله وبين الاربعة والستة توافق
بالنصف فاضرب وفق الفريضة الثانية وهو ثلثة في الفريضة
الاولى وهي اثنى عشر تبلغ ستة وثلثين نصيب الام منها
اثنى عشر وورثها ستة فلكل واحد منها سهمان قوله وان لم يكن
مثل ان يموت انسان عن ولدين ثم مات احدهما من ثلثة
فاضرب الفريضة الثانية وهي ثلثة في الفريضة الاولى وهي
اثنان تبلغ ستة فمنها يصح خاتمة وفيها فوايد الاولى اذا
اجتمع الاجداد وكان الجد من الاب او من قبل الابوين
والجدة كالاخت والجدة والجد من الام كالاخ من قبلها
وكذا الجدة الثانية ولو كان الميت مرتدا فان كان له وارث
مسلم ورثه والا كان ميراثه للامام ع ولا شيء للاولاد
الكفار وسواء كانت ردته عن فطرة او لا منها وسواء

حال الكفرة

حال الكفرة الاعلى او بعد السلامة او ارتداد الثالثة لو قتل
الاب وغيرا دفعت الدية من الوارث ولا نصيب للاب منها
ولو لم يكن وارث فهي للامام الرابعة الاقرب من كل صنف
الى الميت يمنع الابعد من ذلك الصنف دون الابعد من الصنف
الاخر فالبنت للام يمنع الجد للاب وكذا الجد للاب يمنع الجد
للام وكذا الانثى الخامسة المتقرب للابوين ان كان واحدا
انثى يمنع المتقرب للاب خاصة وان تعدد مع تساوى
السادسة الاقرب وان اتحد سببه يمنع الابعد وان كثرت
في صنفه كابن العم وابن الخال مع الخال الا في مسئلة اجماعية
السابعة النصف سهم اثنين الزوج مع عدم الولد وولد الولد
وان نزلوا وسهم الاخت من الاب والام وسهم الاخت
من الاب اذا لم يكن اخت من الاب والام والربع سهم
الزوج مع وجود الولد وان نزلوا وسهم الزوجة مع عدم
الولد وولد الولد والثمن سهم الزوجة مع وجود الولد
وولد الولد وان نزلوا لا غير والثلثان سهم ثلثة
البنتين فصاعدا وسهم الاختين فصاعدا من الاب
والام وسهم الاختين فصاعدا من قبل الاب اذا لم يكن

اخوات من قبل الاب والام والثلث سهم الاثنين سهم
الام مع عدم الولد وولد الولد وعدم من يحجبها وسهم
الاختين فصاعدا من كلالة الام والسدس من سهم خمسة
اسهم كل واحد من الابوين مع وجود الولد وولد الولد
وسهم الام مع الولد وولد الولد مع وجود من يحجبها
من اخوين او اخ واختين او اربع اخوات اذا كان
من قبل الاب والام او من قبل الاب دون الام على
الانفراد وسهم كل واحد من كلالة الام ذكرا كان او انثى
الثامن لا يدخل في الفريضة بعض الا بدخول الزوج والزوجة
التاسع الاولاد الاخوة من قبل الاب والاعمام من قبل
يقسمون للذكر مثل حظ الانثيين واقسام كلالة الام
بالتسوية الاخوة والاجداد والاعمام والاخوال واقسام
المنفقلين وضمناء الجريرة بنسبة العتيق والضامن
واقتسام ورثة الاخوة كاقتسام مراثة الاولاد والاولاد
يرثون منزلة اباءهم فلابن البنت نصيب امه وبنت
الابن نصيب ابنها فلو خلف بنت ابن وبنتي
بنت فليست الابن نصيبها الثلثان ولبنتي البنت

الثلث

الثلث وان كثر وايم يقيم الاولاد اولاد البنت
اولاد الابن النصيب للذكر مثل حظ الانثيين وقيل
الشيخ ان اولاد البنت يقسمون بالتسوية واختار تلميذ
القاضي وقال الحسن والمرتضى وابن ادريس تقسم اولاد
اولاد بالقسم فللذكر مثل حظ الانثيين وان يتقرب
بانه الا جميعهم اولاد حقيقة والاول اشهر فتوى
ورواية تمت الكتاب بعون الملك الوهاب و
قد فرغت من تسويد هذه الرسالة ثمان وعشرين
من شهر صفر سنة ١٢١١ في بلاد البيا وحمد الحمد اولا واخرا
وظاهرا وباطنا كتب العبد محمد الامين طالبه محمد علي
بن عبد الله بيا وجندي عفي عنه

عن سهل بن زياد عن احمد بن محمد البصري عن القسم ابن
عبد الرحمن الهاشمي عن هارون ابن خارجة عن ابي عبد الله
عليه السلم قال اذا اردت امرا فخذ ستة رقاع فاكتب في ثلثة منها
بسم الله الرحمن الرحيم خيرة من الله العزيز الحكيم لفلان
بن فلانة لا تفعل ثم ضعها تحت مصلاك ثم صل ركعتين
فاذا فرغت فاسجد سجدة وقل فيها مائة مرة استخير الله برحمته
خيرة في عافية ثم استو جالسا وقل اللهم خر لي واختر لي في
جميع اموري في يسر منك وعافية ثم اضرب بيدك الى الرقاع
فشوشها واخرج واحدة فان خرج ثلث متواليات افعل فافعل
الامر الذي تريد وان خرج ثلث متواليات لا تفعل فلا تفعله
وان خرجت واحدة افعل فافعل الامر الذي تريده وان خرج
ثلث متواليات لا تفعل فلا تفعله وان خرجت واحدة افعل
والاخرى لا تفعل فخرج من الرقاع الى خمس فانظر اكثرها فا
عمل به ودع السادسة لا تحتاج اليها من كلما در وصف
عذاب اهل جهنم كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودا غيرها ليذوقوا
العذاب يعني هر چند بريان ميشود پوستهاى ايشان بدل ميكنيم از براى
ايشان پوستهاى غير آن از براى آنكه بچشند عذاب را ۱۲

چون که ثابت شد که پیغمبران از اول تا آخر عمر معصوم اند پس چه معنی دارد قول
حضرت ابراهیم در وقتی که دید زهره یا مشتری و ماه و آفتاب را که قوم
او می پرستند گفت هذا ربی یعنی این پروردگار من است این سخن
بحسب ظاهر کفر است و این شبهه را چند وجه جواب میتوان گفت اول آنکه
این سخنی بود که در نفس خود در مقام نقل میگفت چنانچه کسی در مسئله فکر
میکند اول شقی از شقوق را مطمح نظر قرار میدهد که اگر چنین باشد چگونه
خواهد بود و بعد از آن فکر میکند تا صحت و بطلانش ظاهر گردد و مؤید
این وجه است خبری که از حضرت صادق علیه السلام منقول است که پرسید شخصی از آنحضرت
که آیا ابراهیم علیه السلام مشرک شد در آنکه گفت هذا ربی بغیر خدا فرمود که اگر
امروز کسی این سخن را بگوید مشرک میشود اما از ابراهیم شرک نبود زیرا که
در طلب پروردگارش بود و در حدیث معتبر دیگر فرمود که هر که غیر ابراهیم
در مقام تفکر و طلب دین حق چنین چیزی بگوید مثل او خواهد بود و بر این وجه
احادیث دلالت میکند وجه دویم آنکه این سخنی بود که ظاهر موهم تصدیق
بود اما مراد فرض و تقدیر بود بر سبیل مصلحت چنانچه فرمود که اگر در اول
انکار میکرد میفرمود قوم از و نفرت میکردند و حجت او را قبول نمیکردند
پس در اول حال با ایشان موافقت کرد این سخن را ادا کرد و غرضش این بود

که اگر فرض کنیم که این پروردگار ما باشد آیا میتواند بود پس استدلال کرد که
غیبت اند بود و حجت بر ایشان تمام کرد و مؤید این وجه است آنچه از حضرت
صادق علیه السلام منقول است که فرمود که آن سخن هیچ ضرر با ابراهیم نداشت
زیرا که اراده کرد غیر آنچه گفت وجه سیوم آن است که این سخن بر سبیل
استفهام بود و سؤال یا حقیقت یا بر سبیل انکار یعنی آیا شما میگویید
که این پروردگار من است چنانچه بسند معتبر منقول است که مأمون از حضرت
امام رضا علیه السلام پرسید از تفسیر این آیه فرمود که ابراهیم بسه طایفه رسید یک
صنف عبادت زهره میکردند و یکصنف عبادت ماه و یکصنف عبادت
آفتاب میکردند و آن وقتی بود که بیرون آمد از غاری که او را در هنگام
ولادت در آنجا پنهان کرده بودند پس چون پرده شب بر او پوشیده
شد زهره را دید گفت این پروردگار من است بر سبیل انکار و استخبار
نه بر وجه تصدیق و اقرار پس چون کوکب پنهان شد و فرو رفت
گفت من فرو روندگان را دوست نمیدارم که زیرا که فرو رفتن و
پنهان شدن از صفات محدث است و از صفات قدیم واجب الوجود بالذات
نیست پس چون ماه نورانی را طالع دید گفت این پروردگار من است بر
سبیل انکار و استخبار چون فرو رفت گفت اگر هدایت نکند مرا پروردگار

من هر اینه خواهم بود از گروه گمراهان فرمود که یعنی اگر خدا مرا هدایت
نکرده بود از گروه گمراهان بودم پس چون صبح شد و آفتاب طالع شد
گفت این پروردگار من است این بزرگتر است از زهره و ماه بر سبیل
انکار و استخبار و سؤال بود نه بر وجه خبر دادن و اقرار کردن پس
چون آفتاب نیز فرو رفت بهر سه صنف که عبادت زهره و ماه و
آفتاب میکردند گفت ای قوم من بدرستی که بیزارم از آنچه شما شریک
خدا میگردانید بدرستی که من گردانیدم روی جان و دل خود را
بسوی خداوندی که از عدم بوجود آورده است آسمانها و زمین
را میل کننده از همه دینهای باطل و خالص گردیده از برای خدا و
نیستم من از مشرکان و نبود غرض ابراهیم علیه السلام گفت در اول
مگر آنکه هویدا گرداند برای ایشان باطل بودن دین ایشان را و ثابت
گرداند نزد ایشان که پرستیدن سزاوار و لایق نیست برای چیزی
که بصفت زهره و آفتاب و ماه باشد بلکه سزاوار است عبادت کسی را
کردن که آفریده است اینها را و آفریده است آسمانها و زمین را و این
حجت که او بر قوم تمام کرد از جمله آنها بود که او را الهام کرد و باو عطا
کرد چنانچه بعد از ذکر این قصه حق تعالی فرموده است و این است حجت ما که
ما عطا کردیم آنرا با ابراهیم بر قوم خود مأمون گفت خدا ترا جزای

خبر دهد ای فرزند رسول خدا چنانچه این عقده را از دل ما بگشوئی

چهارم آنکه چون حضرت ابراهیم ع چگونه گفت که بزرگ بتها آنها را شکسته است و حال آنکه خود شکسته بود و این دروغ است و دروغ بر پیغمبران روا نیست و از این شبهه نیز بچند وجه جواب میتوان گفت اول آنکه کلام ابراهیم مشروط بشرطی بود زیرا که چنین فرمود که بل فعله کبیرهم هذا فاسئلوهم ان کانوا ینطقون یعنی بلکه بزرگ ایشان کرده است پس از ایشان سؤال کنید اگر حرف میزنند پس معنیش اینست که اگر ایشان حرف میتوانند زد و شعور دارند و قابل پرستیدن هستند پس ممکنست که از ایشان صادر شده باشد پس از ایشان بپرسید که کی کرده است در این کلام نهایت رسوای ایشان حاصل شد و چیزی که حرف نزند و هیچ حرکتی و فعلی را بان نسبت نتوان داد و دفع ضرر از خود نتواند کرد چگونه سزاوار معبودیت تواند بود و از او متوقع نفعی یا دفع ضرری توان بود چنانچه بسند معتبر منقول است که از حضرت صادق ع از تفسیر این آیه سؤال کردند حضرت فرمود که ابراهیم گفت در آخر سخنش ان کانوا ینطقون پس معنیش اینست که اگر ایشان سخن گویند پس بزرگ ایشان کرده است و ایشان سخن نگفتند و

بزرگ

و بزرگ ایشان نکرده بود و ابراهیم دروغ نگفت دوم آنکه نسبت فعل به بزرگ ایشان دادن بر سبیل مجاز بود چون باعث ابراهیم بر شکستن اینها این بود که قوم تعظیم ایشان میکردند چون تعظیم بت بزرگ بیشتر میکردند پس آن بیشتر دخل داشت در شکستن اینها لهذا بآن نسبت داد و این در میان عرب شایع است که فعل را باسباب دیگر غیر فاعل نسبت میدهند سیم آنکه کبیرهم ابتدای سخن باشد و فاعل فعل مقدر باشد یعنی کرده است هر که کرده است اگر راست میگویید که اینها خدایند بزرگ ایشان حاضر است بپرسید از او که کی کرده است چهارم آنکه دروغ کلام خلاف واقعیست که در آنها مصلحتی نبوده باشد و اینجا حضرت ابراهیم برای مصلحت فرمود که ایشان را در حجت عاجز گرداند چنانچه در حدیث معتبر منقول است که حضرت صادق ع ابراهیم نبلی صادق ع فرمود که دروغ نمی باشد بر کسی که در مقام اصلاح باشد پس این آیه را خواند و فرمود که والله که ایشان نکرده بودند و ابراهیم دروغ نگفت و در حدیث دیگر فرمود که خدا دوست دارد دروغ را در اصلاح ابراهیم بل فعله کبیرهم را برای اصلاح گفت و اظهار آنکه ایشان صاحب عقل نیستند

بدانکه خلاف است در معنی ایمان و اجزای آن و مشهور
میان متکلمین آن است که ایمان در لغت بمعنی تصدیق است
و باور داشتن است و در حقیقت شرع این خلاف است
کرده اند و خلاصه سخن در این باب آن است که ایمان یا
از افعال قلب است و بس و یا از افعال الجوارح است و بس
یا از هر دو است اول که اقرار به قلب تنها باشد مذهب اشاعره است
و جمعی کثیر از شیعه امامیه و خواجه نصیر علیه الرحمة در فصول باین
قایل شده است لیکن در معنی تصدیق کرده و لهذا ثواب بر آن
مترتب میشود بخلاف علم و معرفت که گاه هست بی اختیار و
کسب حاصل و مانند بدیهیات و بعضی در توضیح این سخن گفته اند
که تصدیق آن است که باختیار خود نسبت دهی صدق را به خبر
دهنده پس اگر آن علم در دل تو بیفتد بی اختیار تصدیق نخواهد
بود هر چند معرفت باشد و بطلان این سخن ظاهر است
یا اعمال جمیع جوارح است از طاعات واجبه و مستحبه همه و اجتناب از محارم
علیهم اللعنة یا عبارت است از جمیع اعمال جوارح از واجبات و ترک
محرمات و این مذهب جمعی از ... و اکثر معتزله ... است
و اگر سیم باشد که افعال قلوب و جوارح هر دو باشد یا عبادت است

گفتم ای حافظ بچه موجب شده ورد
گفتا که همه وقت مراد ... این بود

گر چه بر واعظ شهر این سخن آسان نشود
تا ریا ورزد و سالوس مسلمان نشود
رندی آموز و کرم کن که نه چندان هنر است
حیوانی که ننوشد می و انسان نشود
گوهر پاک بباید که شود قابل فیض
ور نه هر سنگ و گلی لؤلؤ و مرجان نشود
اسم اعظم بکند کار خود ای دل خوش باش
که به تلبیس و حیل دیو سلیمان نشود
دردمندی که کشد درد نهانش [illegible]
در دوا و سببی قابل درمان نشود
عشق می‌ورزم و امید که این فن شریف
چون هنرهای دگر موجب حرمان نشود
دوش می‌گفت که فردا بدهم کام دلت
سببی ساز خدایا که پشیمان نشود
حسن خلقی ز خدا می‌طلبم خوی ترا
تا دگر خاطر ما از تو پریشان نشود
هر که در کیش ... جان میلرزد
بالکلف تن او لایق قربان نشود
ذره را تا نبود همت عالی حافظ
طالب چشمه خورشید درخشان نشود

کارم ز دور چرخ به سامان نمیرسد
خون شد دلم ز درد و به درمان نمیرسد
با آنکه خاک کوی شدم همچو باد ...
از رنج ... دامان نمیرسد
از دست کوته جور زمان ... قصد را
این عرضه بین ... سوی جانان نمیرسد
سیرم ز جان خود ... ستان ولی
بیچاره را چه چاره که فرمان نمیرسد
از آرزوی ... گران بار دل ...
آوخ ... دمن ... زان نمیرسد
تا صد هزار خار نمیروید از زمین
از گلبنی گلی به گلستان نمیرسد
یعقوب را دو دیده ز حسرت سفید شد
آوازه‌ای ز مصر به کنعان نمیرسد

هر گل که در گلستان ... بود
هر شاخ عرعری که در گلستانی بود
بجز خوشی که ما در این ...
با یار نشینیم و ساغر ... کشیم
بره باده تا ... کم خوریم
... نشینیم ... سر برت
و دولت گردون ... پرورت
... ما از این ... زر نشان
هر کس که ... در گردن بود
بره ساقیا ان ... شیر ...
و دارا چو دارای آفاق بود
چو این دار ... شد ...
و چون بگذرد عمر تو بگذری
اگر هوشمندی بیا باده نوش
و هر دم چو مطرب ...
این غزل ...
در خاک روبان میخانه کوب
... خواهی ...
بجای برون ...
و حافظا چو در عالم جان ... رسید

همه عارض ... بود
... دلبر و زلف ...
بجز خاک ... در این ...
دم ... بر آریم و دم در کشیم
... باد ... از خاک ره ...
میخانه ... صاحب ...
از ... دختر ...
بر این سفره ...
... را ... در ... خون بود
... باده ...
مرا ... که در جهان طاق بود
... تا ...
چنانکه ... باز ... روی
چو نوشی می باده ... هوش
مرا ... بوی ...
... دانه در دام ...
ره ... فرزانه ...
... بزم خاص ...
... پرده ...
چو ... برون شد ... رسید

پاره پاره بکنم از ... استخوان
تا صد هزار زخم ... نمی‌رسد
از چشم ... جهان ... گیسوان تر
جز آه اهل فضل به کیوان نمی‌رسد
چون صبح صبور باش در راه عاشقی
هر کس به جان نزد به جانان نمی‌رسد
حافظ بشوی ... آب حیوان ...
زین بیشتر ... خرقه غفران نمی‌رسد

مرا به رندی و عشق آن فضول عیب کند
که اعتراض بر اسرار علم غیب کند
کمال صدق محبت ببین نه نقص گناه
که هر که بی‌هنر افتد نظر به عیب کند
چنان بزد ره اسلام غمزه ساقی
که اجتناب ز صهبا مگر صهیب کند
ز عطر حور بهشت آن زمان برآید بوی
که خاک میکده ما عبیر جیب کند
کلید گنج سعادت قبول اهل دل است
مباد آنکه در این نکته شک و ریب کند
شبان وادی ایمن گهی رسد به مراد
که چند سال به جان خدمت شعیب کند
ز دیده خون بچکاند فسانه حافظ
چو یاد عهد شباب و زمان شیب کند

مژده ای دل که مسیحا نفسی می‌آید
که ز انفاس خوشش بوی کسی می‌آید
از غم هجر مکن ناله و فریاد که دوش
زده‌ام فالی و فریادرسی می‌آید
ز آتش وادی ایمن نه منم خرم و بس
موسی آنجا به امید قبسی می‌آید
هیچکس نیست که در کوی تواش کاری نیست
هر کس آنجا به طریق هوسی می‌آید
کس ندانست که منزلگه دلبر کجاست
اینقدر هست که بانگ جرسی می‌آید
جرعه‌ای ده که به میخانه ارباب کرم
هر حریفی ز پی ملتمسی می‌آید
خبر بلبل این باغ مپرسید که من
ناله‌ای می‌شنوم کز قفسی می‌آید

۱۱

اعتبار دلالت بر ... میکنند و بعضی بر ... و بعضی ... دیگر نیز میکنند و تحقیق این در حق الیقین ... کند

من ازو زانکه گویم هست الاک
با آنکه مستان برزم نمک
ب ازم تا توتم از جوب رز
کفن نیز هم رنگ خمر رز
بآب خرابات غسلم دهید
سبو کله بر دوش مستی نهید
مزن بر سر گور من جز سبو
مبارز بر ما تمم جز رباب
ولیکن نبر طی ره در مرگ من
نالد محیط مطرب ساز چنگ
تو تسبیح قطعه سر از مستی تاب
در سلطان تکلم خسرواج ارج آن

الا ای آهوی وحشی کجایی
مرا با هست بسیار آشنایی
در شهادت سرگردان بیابان دشتی
در دام است و لیکن از آن اتفاق
بیا تا حال یکدیگر بدانیم
مراد دل بخواهیم الله توانیم
در می بینیم این ما بخوشی
چراگاهی نرازد حرم و خوش
در خوابم یکبو ندای ز قفقان
رفیق بیکسان یار غریبان
مگر خضر مبارک پی در آید
زمین همتش این ره بر آید
مگر وقت وفا پروردن آمد
در فالم لا تزنه فرد آ اثر
در روزی رهروی در بیرز
بلطف خود مرا نزخوره خوش
در ایلک چه در آشیانه داری
بیا دامی بنه گر دانه داری
جوانی شهرت و کفش دارایم
ولی سیمرغ سی بسیار نگیرم
بگفتی چون بدست این زلف گیسو
در ریالشان از شیبانش
بگفتا گرچه این امر محالست
ولیکن تا امیدی هم دلال ا

جمعی از آیات ج
اعتبار دلالت ب
اول میکنند و بعض
بر شتم و بعض بر
هفتم و بعض دلال
از مذاهب
دیگر نیز میکنند
محقق این در
حق الیقین
منتفع
با نجا رجوع
کند

چوان سرو سهی شد کار دلها
ز ملک دیره گویم دیره بالی
مده بای کلک و جام می از دست
ولی عشاق مستش از دهر زمینت
لب جو چشمه و طرف جویها
تمام آنست و باخود قبول ساحل
نیاز من جو دزان آرزومن تیز
در حوزه شیدن عشق شد گریه کور
ولی تا جان بود در تن نگویم
بهر گر جام او بیچاره تو نشم
بیا در رفیقان و دوستی ز آن
سوق که بار ابر بهاران
چو نالان آه بیست از روان اش
مرد بخشش آب خوش
مگر دانی سدم در بر سر ارا
مسلمانان مسلمانان خبردار
چنان بر چشم زد تیغ جدا
در گوی خود بوده است آشنایی
برفت و طبع خود بیاسته خوش
برادر با برادر اینچنین کرد
مگر خضر مبارک پی تواند
در این بیماران بیمار
تو گو هر بین دار نخر جیهر یکر
بطرزی کان همه شهر بکرد
چو بس ماهی کلک آرزم تیز
تو از نون القلم بپرس تفسیر
رفیقان قدر یکدیگر بدانید
در تا در وادی هجران تمانید
مقالات حکیم نکو جهان است
در حکم از از هجران در کمیس آن
روا را با خرد در هم سرشتم
در باد تختی در جانب گشتیم
هر شکوه دهر این عشق در دل
هر بانکس را در اثر گشت
بیا در ملک اندیم طلب بید
مشام جان معطر ساز جاوید
در این نامه ز حب عشق اجرار است
نه آن آهو ره از خصیم
در این وادی زبانک نسیب بخشد
در صد من خون منطقان سنجه

پر چین دیر را آنجا بسوزم
مرا تا کی ... کان آتش فروزم

سخن کوته کنم گر یار آنجا
که اینجا چه آشنا نیست اینجا

غریبانم در عالم را ببینند
بر کنم بر سر بالین نشینند

غریبان را غریبان یاد آرند
به لب آن یکدیگر را یادگارند

فرح بخشی درین ترتیب ... است
و شعر ... معرجان ... است

چرا با بخت خود چندین ستیزم
چرا از طالع خود بگریزم

مرا گر ... فرقت ... در بر
بر این عالم مراد ... در بر

هم اکنون راه عمر خویش گیرم
اگر میرم هم اندر راه میرم

خدایا چاره بیچارگانی
مراد جمله را چاره تو دانی

چنان گر ... روز ...
از این ... ... شادی

ز هجران ... ندارم ...
نگنجد در ... ... کتاب

برو حافظ ازین معرض ... ام
سخن کوتاه کن والله اعلم

الا ای باد صبا ... قلبی ... شب
گذاری کن سحر بر طرف گلزار

بسرو و گل ز ما پیغام بگذار
و با روی ... ...

و ز روی ... ...
... ...

... ... از فر
... ... یقین ... ز فر

... ... سر
از این فکر ... زنهار

... ... ایام بهار است
برغم آنکه او پرهیزکار است

شراب ارغوانی را بیاور
بده جامی ز ... درخور

هر که در گوش سخن پند او باشد
چه آن ... ...

همی گو ... ... طلب
ز جام ... ...

غنیمت دان ... ...
بخوردن ... ...

مشو غافل ... ...
دمادم وقت عشرت ... ...

ز حافظ گوش کن این پند گیریم
مزن بی جام می دم والله اعلم

هر که آمد در جهان پر شر و شور
عاقبت می بایدش رفتن بگور

در ره عقبات دنیا چون بلا
... ...

... ... بر این ... ...
... ...

نقد ... ... این کاخ ...
هست چنین ویرانه ... ...

راستی در حقیقت ... ...
عارفان این خانه ... ...

... ... در گذر
آنجهان ... ... در گذر

... ...
زانکه ... ...

من گرفتم خود توی بهرام گور
هم بخواری ... ... سوی گور

گرنه گوری گور می ... ...
بگذران ... ...

گر سلیمانی دگر ... ...
عاقبت با خاک ... ...

هیچکس ... ... گزیر
از گدا و شاه ... ...

آنکه ... بگذرد ...
حافظ ... ...

ای گوهر ... ...
... ...

جمع روایات ...
اخبار دلالت ...
اول میکنند و ...
بر تشیع ...
هفتم و بعض ...
... دلالت ...
... ازمنه ...
دیگرند میکنند ...
تحقیق این ...
حق الیقین ...
مشغول ...
با نجار رجوع
کند

زلفی صدش حلقه لرزان کمر
ز تیغش جهان را سرا در خطر

گراسنده دیو لرزه در غار او
دم اژدها در دم مار او

چنان قلعه آتش لعلش از زر بود
که با گریه عرش همراز بود

گرگسان قرمزی بر آمدند
بیشتر کهکشانش سید و زر نشاندی

ناگهان از چوب مهر گسترند
پاسبانان برادو کمار زدی

زیر هر خوشه بر ریخ زرک
بر شاخ سبزه مانکسر بر انشاندی

اشتر از لب سپاه وزان نسیم
حور از کیوان فرشته‌ای

رباعیات

ای ساقی این نواز میخانه ما
گاهی ز سر خرابه دیوانه ما

برخیزه پر کن تو پیمانه می
زان پیش که بر کشند پیمانه ما

برگیر شراب طرب بگردون آ
پنهان ز رقیب سفله بر خیر و بیا

مشنو سخن رقیب و بنشین به فزود
بشنو ز من ای نگار بر خیز و بیا

جز روی تو در نظر نیاید ما را
جز کوی تو رهگذر نیاید ما را

خواب ارچه خوش است لیکن از دیده تو
حقا که بچشم در نیاید ما را

ادرکه

روزی که فلک از تو بریده است مرا
چندان غم هجران تو در دل داده است مرا

کس را بر حبیب خود نپرسیده است مرا
من دانم و آنکه آفریده است مرا

شاها چو ترا بر آتش عشق دو نگاه
برخواه چو بید کرد ما که هزار ان

المرد منم و بیستام تر را
دیده در نگو خاطرت شاد ترا

با دوست نشین و باده جام طلب
مجموع چو پرده صراحت طلب

بوسه از لب ایشان و گل از دم طلب
گویند ز شیرین تیر جام طلب

گفتم که مگر ز تاب حباب
لب لب ز سخن لعل نیان دلجو

در موسم گل ترک کنم باده ناب
گاهی بیخبران دوق گل و بستان

آن قصر که جمشید در او جام گرفت
آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت

بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر
دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

ابر آمد و زار بر سر سبزه گریست
بی باده گلرنگ نمی‌باید زیست

این سبزه که امروز تماشاگه ماست
تا سبزه خاک ما تماشاگه کیست

امروز که روز فرق جانست
هشیار ز زان نیم [illegible]

[illegible] شاط عیش احباب
[illegible]

بعضی از آیات
اخبار دلالت
اول میکنند
بر تشخیص
بعضی
[illegible]
دیگر نیز میکنند
تحقیق این
حق الیقین
[illegible]
با آنجا رجوع
کرد

از زهد میان خرقه خواهم خفت
در بستر عافیت ز رندی خواهم خفت
ما ورد [illegible] خیال حور را [illegible]
تا در نگرد به بستر خم خواهم

آن کس که به چهره صد جمال ایمان داشت
مانند پری چهره ز مس پنهان داشت
گفتم دهن تنگ تو [illegible]
[illegible] طمع [illegible]

ای سایه فتاب زلف سیهت
شب بوسه زند [illegible] گل [illegible]
ای شام علم [illegible] خط مشکینت
ای روز [illegible] روی [illegible]

ای قبله مه و مغبچه [illegible]
روی [illegible] بختیاران [illegible]
امروز که گر تو [illegible] روی
فردا بکرام دیده [illegible]

با آنکه دلم در غم عشق خون است
حسن تو را ادراک [illegible]
در زلف تو بیچاره غریب است دلم
یا رب [illegible] شام غریبان [illegible]

پیوسته خیال [illegible]
گویا غم درد عشق [illegible]
گریه [illegible] آتش نکنم
قربان شدنم بکوی او [illegible]

تا مرغ دلم فتاده در دام غمت
برگردن جان [illegible] صبح و شام غمت
[illegible]
تا خون جگر میخورم از جام غمت

چون یاد وصال تو کند دیده من
فغان کند این [illegible] ستم دیده من
[illegible] زخم چشم [illegible]
[illegible] این چشم [illegible] دیده من

گر هست [illegible]
دیوانه نه کله [illegible] مسکین
تا خلق ز اسرار [illegible]
[illegible] نشین

[illegible] گشتم از قد [illegible] تو
بر در ده شدم [illegible] بعشق تو
صد [illegible] گنه [illegible]
یا جرم [illegible] حضرت تو

القصه با فلک [illegible] پهلو
بر در که او شهان [illegible]
دیریم [illegible]
نشسته [illegible] کو کو کو

ای باد [illegible]
[illegible]
اما نه [illegible]
میگو سخنی [illegible] میگو

ای شرم زده غنچه مستور از تو
حیران [illegible] نرگس مخمور از تو
گل با رخ تو برابری [illegible]
گو نور [illegible] دارد و مه نور از تو

[illegible] چکنم
این راز نهان [illegible] چکنم
گوینده [illegible] لب می آی
چون [illegible] خویش [illegible] چکنم

لب باز کر بدین زبان ز لب جام
تا بر داری کام جهان زان جام
در عام جهان چو ما و شیرین نخبند
این ز لب یار خواه و ان ز لب جام

مقبول دل خواص و مشهور عوام
خوش لهجه و شیرین حرکت بر تمام
در خطهٔ شیراز بنام است و نشان
روز آوری محمد حافظ نام

من ترک تو ای نگار نتوانم هم
هر چند زند خلق بجان زخم
یاقوت لبت قوت جان است مرا
زر را برو صد هزار مرجان هم

من حاصل عمر خود ندانم جز غم
در عشق ز نیک و بد ندارم جز غم
یک همدم با وفا ندارم جز درد
یک مونس معتمد ندارم جز غم

یا رب من اگر گناه بیحد کردم
بر جان و جوانی و تن خود کردم
چون بر کرمت وثوق کلی دارم
برگشتم و تو به کعبه دیر کردم

از شاخ چو ابر کاکل ریحان بیرون
ابرو چو کمان زماه مشکین بیرون
گردن نمایشی عروس چمن
سر از دریچهٔ حجابی بیرون

ای آنکه نهفته چهره ماه از مشکین
بر خاک جناب تو شب و روز چنین
با دست و دهان خویش فارغ [illegible]
بر آتش انتظار فارغ منشین

ای باد کو

ای باد بگو زماه دلداری من
از ناز چه باشد غمش زاری من
تو خفته نهفته ناز شبهای دراز
یا داری خبر ز بیداری من

ای رای تو مهری است همایون
هر چند بر آفتاب گل افزون
گرد در تو شیر شوی بهر طمع
آخر نه شکار گور خواهی بجون

با آنکه [illegible] صد حیله و فن
از [illegible] عهد شکن
گر جمله [illegible] و انکه گوید
گر جمله [illegible] و آید بر من

چون باده ز غم چاره [illegible]
[illegible]
[illegible]
می بر لب سبزه خوش [illegible]

از غمزه تو مست و خراب است دلم
وز آتش عشق تو کباب است دلم
روزی نگر از روی بر افکن [illegible]
زان روی همیشه در حجاب است دلم

از یار وفا ندیده تا من هستم
راحت ز جفا ندیده تا من هستم
تو عمر منی و بی وفایی چه کنم
از عمر وفا ندیده تا من هستم

جانا چو شبی با تو بروز آوردم
[illegible] پس دمی بر آوردم
از مرگ نترسم پس از این [illegible]
از چشمه نوش لب لعلت خوردم

در هجر تو من ز شمع افزون گریم — دایم چو صراحی از الم خون گریم
چون ساغر باده ام هر روز لب تشنگی — تا چند لب بشنوم ... کنم گریم

دنیا همه روز بی ثبات کم می بینم — نام فرحش هزار غم می بینم
چون کهنه رباطی است از هر طرفش — راهی به بیابان عدم می بینم

شادم به غم عشق تو گویا دارم — از زینه چون تو شد خریدار دارم
بر رخ ز ره کوی تو گردی است مرا — گر هیچ ندارم آبرویی دارم

تا کی شود آیین جفا کردن تو — پیوسته دل خلایق آزردن تو
تیغی است که ابروی تو ... — گر بر تو رسد خون تو در گردن تو

چشمت همه روز خدنگ می بارد — زنهار که تیر خدنگ می بارد
پس زلف تو ... کمند ... — آه از دل تو که سنگ می بارد

چون باده خوری ز عقل بیگانه مشو — مدهوش مباش و چهار دیوانه مشو
خواهی که می لعل حلالت باشد — آزار کسی مجو و دیوانه مشو

در راه تن و رفتن ما سعی کو — در بستن و دستی ما سعی کو
در روز ... چرخ جان چنین ... — میسوزد و خاک میشود ... کو

تو بر سر ... خورشید ترا بنده شده است — تا بنده تو شده ...
ز آن روی همه از شعاع روی تو — خورشید ... ماه ...

چون خیل ... زلف تو تمام ... — هر لحظه دلم را به لب ...
شد سینه تنگ تو دلم را روزی — یا رب ... چه روزی ...

... فلک ... — وین چشم ... گنج ... و مال ...
چند آنکه به روزی جهان می بینم — ...

در هجر ... — ... حسرت اگر چنان ...
دردی همه تو ... — فریاد ز دردی که ...

در ... و دلبری ... طاق است — بیچاره دلم ... مشتاق است
نازک بدن و سیم تن و مشکین خال — شیرین سخن و لطیف و ...

در کوی تو بتخانه تر از ... — ... بتخانه تر از ...
در سلسله ... آویخته ایم — ز آن روی همه دیوانه تر از ...

ما ... حیات ... — در ... هم ...
امروز ... — فردا ...

در مذهب ما کلام حق با علی است
از جمله آفرینش کون و مکان
طاعت ز قبیل حق بعد از علی است
مقصود خدا علی و اولاد علی است

شیری که بگهواره دو در درها را
بر قبضه هر انگشت را کردن بود
شیری که زجا کند در خیبر را
برپا کند از غضب محشر را

سوگند بآب تیغ زریت
خواهیم زدیده بهر آن زخم
دلگاه بملک ما با تیغ بود
ما دادی ما خراب تیغ تو

شب رفت به پایان و حکایت باقیست
گستاخی ما ز حد برون رفت ولی
شکر تو نگفتیم و شکایت باقیست
الحمد لله که رعایت باقیست

گفتم که لبت گفت لبم آب حیات
گفتم سخنی تو گفت حافظ گفتا
گفتم دهنت گفت زهی حب نبات
شادی همه لطیفه گویان صلوات

ماهی که رخش روشنی خور بگرفت
دلها همه در چاه زنخدان گرفت
کو خط او دامن کوثر بگرفت
وانکه سر چاه را به عنبر بگرفت

ماهی که قدش به سرو میماند راست
دستار چه سیاه کرده دیگر [illegible]
زینه هر ست خویشتن [illegible]
وصلم طلبی زهی خیال [illegible]

مسکین دل من در آتش غم [illegible]
غم خورد [illegible] تو [illegible]
من اگر تو در میان [illegible]
پیداست [illegible]

دوزد طلب تو کرد هستی [illegible]
بنشست [illegible] داغ دوری [illegible]
پیدا شده در میان [illegible]
تا من ز کمر چه طرف [illegible]

می نوش که عمر جاودانی این است
هنگام گل و لاله و یار [illegible]
خاصیت روی نگار فانی این است
خوش باش دمی [illegible] این است

نام بت من [illegible] خمار است
او [illegible] چشم [illegible] قلبش [illegible]
یک حرف ز نظم [illegible]
لیکن عجب آنکه [illegible]

نه حال [illegible] دل [illegible]
غم [illegible]
نه قصه [illegible] شمع [illegible]
یکدوست [illegible]

هر روز دلم [illegible] بار دگر است
من [illegible]
در دیده من [illegible] خار دگر است
بیرون ز کفایت تو کار دگر است

همچون [illegible]
همچون [illegible]
همچو [illegible]
مانند بنفشه سر [illegible]

ای [illegible] روح
در دیده [illegible] ام
خواهم [illegible] خیالت صبح
[illegible]

اول بوفا می وصالم در داد
پر آب دیده دیر از آتش [illegible]

چون مست شدم جام جفا بار داد
خاک ره او شدم بباد داد

از چرخ بهر گونه همی دار امید
[illegible] از سیاه [illegible]

در گوش [illegible]
پس [illegible]

این گل نه ز [illegible] می آید
[illegible]

شادی [illegible] می آید
[illegible] بوی [illegible]

با [illegible] بسیار بجو
[illegible]

در بادیه دیو و دد بسیار بجو
مغرور [illegible] بسیار بجو

با سرو کنار جوی بسیار بجو
این [illegible] عمر [illegible]

از غصه کناره جوی بسیار بجو
خندان لب [illegible]

با یار کسی [illegible] آغوش [illegible]
[illegible] دیده [illegible]

تا ترک [illegible]
با آنکه چو [illegible]

بر [illegible]
[illegible]

با لطف [illegible]
چون حافظ اگر [illegible]

بلبل [illegible]
طوطی به بوی شکر [illegible]

باد [illegible]
برگ لاله [illegible]

تا حکم قضای آسمانی باشد
جامی [illegible]

کار تو همیشه کام رانی باشد
سرمایه عیش جاودانی باشد

چشمان [illegible]
قاضی تو در این [illegible]

[illegible]
خطی [illegible]

چشم [illegible]
[illegible]

بوی بهشت [illegible]
[illegible]

چون یوسف باغ در چمن [illegible] آید
یعقوب دلم [illegible]

بوی [illegible] زلیخا بر من [illegible] آید
فریاد [illegible] بوی پیراهن [illegible] آید

چون غنچه گل [illegible]
فارغ دل [illegible]

نالد [illegible]
هم [illegible]

چون باد صبا قبای گل [illegible]
بلبل چو [illegible] گل [illegible]

بر [illegible]
بر رقص گل [illegible] فریاد

خطت بپر آنکه مه سیه میگردد
بازار رخ ترا تبه میگردد
ما را عجب از دروغ زن میگوید
پیداست و روی او سیه میگردد

دل در خم زلف دلبرت جا طلبید
در زنده بلا گرفت و بلا طلبید
جان بشکنش بروی جانان کردم
چون جانب او لبت بهای طلبید

دل با رخ تو ز تیر عشق هیچ
چون تو گلستان سر شوق هیچ
در درد چو رخ تو جان نهادم هیچ
کان درد به نازکان تعلق هیچ

راه طلب تو خار غمها هیچ
کو راهروی که این قدمها هیچ
دانی که روش شمار عشق آنگو هیچ
بر چهره جان داغ ستمها هیچ

روزی که فراق از تو درم ریزد
در هجر رخ تو گل صبر درم سازد
گر چشم بروی دگری باز کنم
حق نمک حسن تو کورم سازد

زان پیش که در زنده رو دهقان گرد
در ده ده ترا ز عمر تو خواهم کو
سنگم کنی و بخیز ز جانب جهان گرد
تا سر جهان بکوی تو ای سر کو

شیرین دهنان عهد بپایان نبرند
صاحب نظران ز عاشقی جان نبرند
معشوقه چو بر مراد رای تو بعد
نام تو میان عشقبازان نبرند

صد بار ز غم آب خلاب بیخته ایم
خاک ز رگ ... دو تو آمیخته ایم
چون نقل باده کن ز کاین لب ...
تا میپ شکری ز هم فرو ریخته ایم

عشق تو بس غم ز ده با دو هم کو
وان غمزن زده چو دیده ایام ز کو
ز نکات مرا ز دیده شکر ...
چون حسن تو هر روز بیاید ز کو

گنج گهر از لعل تو ما با قند ایم
درج ز در ناسفته ما با قند ایم
هر گفته در دل فسانه گرد
از خاطر آشفته ما بافته ایم

گو شکرت سوز و ره جوی گیر
بر لاله بنفشه تکیه کرد خو گیر
ز آتش رخساره تو پاک حسرت
در دل نیست در عالمی سیه خواهد گیر

گویند بهشت و حور عین خواهد شد
دانی جای لبت آتش حوا خواهد شد
گر ما محب و معشوق گزیدیم چه باک
چون عاقبت کار چنین خواهد شد

گویند کسان ز دو رخی بر سر خیز
زان پیش که تیز ز خیال ... خیز
ما با می و معشوق از آن ایم ...
باشد ز در خاکیان ... خیال

من بنده آن کسم ... شنوی هیچ
بر لعل لب آر عشق طوطی هیچ
تو لذت عشق عاشقی کی دانی هیچ
این باده کسی خلد و ذوقی هیچ

ترک لب یار خال و خون خواهی گو
خوش باش در این روزه اگاه نه
زین خیمه عاریت برون خواهی گو
تا بار سفر از کی برون خواهی گو

نه دولت دنیا ستم می ارزد
نه هفتهزار سال جهان هی
هر گوهر بیش الم می ارزد
دین گر هست روزه ظلم می ارزد

دقت است و طلب به کمال او نکند
طلب سخن فصاحت اغاز کند
زین ناله در افسانه دانا کند
تا کمال شکرخند دهن باز کند

دقت است و طلب کمال اشوب کند
کل بر سر در دیده و خون انگیخ
در آتش غم زیاد جهان گنجینه
از جور رخ تو بر چوب نشسته

دقت است و مستان طرب انگیز
یکچند نقاش عرفان شده را
دل از می معشوق ... آویز
در جام و قدح خون صراحی ریزم

هجرت و بسبجان من دردش انه
... رسیدم که ز تو شوم روزی در
از تی ... جگر ... است
دیدی در همان روز بر ... انه

هر بنده و ... خویش کم دیده بود
ملاحظه ... دیگران باز درید
احوال ... خویش ... دیده بود
سرتا قدم از عجب او دیده بود

هر دولت ... روز ... شد
گویند شب آبستن و ... عجب
هر با که روی ... تو پرده من شد
چون موی تو زیر ... آبستن شد

هم ... تو ... غمناک است
گر ... است سوم ... بر ... باد
گر ... ضیا ... غمناک است
حیف است ... زیر خاک است

بیکار ... مجروح شو
امید من است بر ... چند
... دل ... مرد ... شو
کابواب سعادت همه ... شو

یا ... نشد ... دیده ... بود
از ... دیده بود ... دیده برفت
شادی ... این ... دیده ... بود
چون ... دیده رفت ... دیده ... بود

لعل ... ده بار
چون ... عالم ...
وان ... ده بار
باد است ... ده بار

عشق رخ یار ... زار ... گیر
... تو ... گیر
... گیر
... گیر

ایام شباب است شراب اولیتر
عالم همه ... خراب است ... اولیتر
هر ... حیات دنیا ... دنیا
در جای خراب هم خراب اولیتر

خان جهان حسیبه تو آنکه بزر
خوش خوش برابر ایت همو انگور ز
نرگس که کلهه از جهان آسایش
کو تیز چگونه سر برآورد بزر

سیلاب گرفت گرد ویرانه عمر
آغاز پری نهاد پیمانه عمر
هشیار شو ای خواجه که خوش خوش بکشد
حمال زمانه رخت از خانه عمر

در سینه نشست او بچشم لرزه‌ی نیاز
گفتم که مرا زده را چاره بساز
گفته که لبم بگیر و زلفم بگذار
در عیش خوش آویز نه در عمر دراز

درویش از غم تو دمی نخفتم تا روز
یا قوت نبوک شد سرشکم تا روز
رازت بکسی نگفتم از لعلش
هم با لب زار خویش گفتم تا روز

گر گوهر طاعت نسفتم هرگز
گرد گنه از چهره نرفتم هرگز
نومید نیم ز بارگاه کرمت
زیرا که یکی را دو نگفتم هرگز

مهو زار گشته‌ام در حیرت بس
اسیر گرم زخیال قفس بس
کز تشنه ابر رحمتی ای حافظ
سرچشمه آن زنخ چه کوثر بس

ابروت هلال از جفای چشم درکش
ماروی نکوست ابرویش درکش
با ما سر روی دگر نباشد کش
ور نه همه اسلام تمام داشتم درکش

ای ماه

ای شاه جهان زمین و در پیش بخش
وی همدم جان بر جگر ریش بخش
دشمن نکند ز تیره وز قصد برس
بر خصم مکن رحمت و بر خویش بخش

ای کرده وداع کنج ویرانه خویش
بشنو سخن دوست ز دیوانه خویش
در کعبه بار نفسی مسی
زنهار مبر ز یاد کاشانه خویش

چشم تو به سحر باشد استاد است
یارب که فسونهای نهانی یاد است
آن گوشه که حلقه کرد در گوش خیال
آویزه زلف هم در حافظه یاد است

در گوش دلم گفت سخن گوی خوشش
کای یافته خلق حسن از خوی خوشش
بر آتش اگر دلت نسوزد ز چه عود
از تو بر ما غنیمت آن بوی خوشش

بگذشت جوانی غیر الله غراک
لذت شب پیری بعض الله مدرک
لو بر هر آنکه مال مذهب تو نهان
آتیش جبر اشر جبر الله غراک

بنگر بچمن جمال رخسار گل
که گریه ابر بین و که خنده گل
سرو از چه باز آدمی خود نیازد
از رستن سبزه بر لب بین سنبل

چون جامه ز نیل کشد مشکین خال
ماهی به نظیر خود نزاد در جمال
در سینه دلش ز نار که بتوان دید
مانند سنگ خاره در آب زلال

خاک سر کوی آن بت مشکین خال
مستم [illegible]
پنهان ز رقیب اگر دهد با من [illegible]
میخور غم باده [illegible]

در باغ چو شد باد صبا دایه گل
بر [illegible] طرب [illegible] گل
از سایه خورشید [illegible]
خورشید رخی طلب [illegible] گل

هرگز نکنم [illegible] تو ای شیخ [illegible]
ظاهر [illegible] اگرچه [illegible]
دردی که من از عشق تو دارم [illegible]
[illegible] دارم [illegible]

آن به که ز جام باده کم یاد کنیم
[illegible] یاد کنیم
این عاریتی روان ز نزد ایزد
یک لحظه ز بند غصه آزاد کنیم

[illegible] طرب میشنوم
یا نغمه [illegible] میشنوم
یا [illegible]
القصه حکایت عجب میشنوم

در آرزوی بوس کنارت مقیم
در حسرت لعل آبدارت [illegible]
قصه چه کنم دراز کوتاه کنم
باز آ باز آ [illegible]

[illegible] طلب [illegible]
در چشم خوش [illegible]
[illegible]
یک روز [illegible]

آن جام طرب نگار بر دستم نه
وان ساغر چون نگار بر دستم نه
آن می چو [illegible] بجه
دیوانه شدم بیار و بر دستم نه

ای حسن تو کرده عشوه ها در پرده
صد عاشق [illegible]
بر روی تو [illegible] دل مجنون برده
در شوق تو دامن غم عذرا خورده

ای سایه سنبلت سمن پرورده
یاقوت لبت در عدن پرورده
همچون لب خود [illegible] جان پرورده
زان راح که در [illegible] پرورده

چون لایق [illegible] باریک شده
جز [illegible] تاریک شده
من عاشق [illegible]
مسکین [illegible] باریک شده

جانا مشنو [illegible] آه
[illegible]
تا بر سر کوی [illegible]
[illegible]

گفتی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

هر جا که تو [illegible]
ای شمع چو پروانه مرا [illegible]
[illegible] سوختن [illegible]
میسوز مرا [illegible]

ای دل که هوای درد صد غم بکنی
اصلاح کار پریشان عالم بکنی
پیوسته کنی تو فکر کار همه کس
وقت است که فکر کار ما هم بکنی

زر موی و سیمبری و سیلکنی
در نرگسی و کمر و خوشی
بر آتش اگر نسیم بنشینم
بر دیده اگر نشکنی بنشینی

افتاد مرا با می و مستی کاری
خلقم ز چه رو کنند ملامت باری
ای کاش هر آن مدام مستی داری
تا من ز جهان بی خبری هشیاری

ای باد گذر ز بر جانان گویا داری
سر رشته کار از سلسله موی داری
از بهر خدا بسوی من گذری
زلفش ز کف صبا دست بوی داری

ای دل هوس آن رخ مهوش داری
جا در خم آن طره دلکش داری
خود را به بلا مرا در آتش داری
خود را و مرا چند مشوش داری

ای کاش که بخت کارسازی کردی
تا جور زمانه بازباری کردی
از دست جوانیم چو برد عنان
پیری چو رکاب پایداری کردی

ای دل هوس آن یاری کردی
در کوچه عاشقی گذاری کردی
در شیشه ناموس کسی سنگ زدی
سبحان الله عجب کاری کردی

ای دل

ای لعل لبت پسته خندان کسی
وی نکهت تو قوت سر دلان کسی
من هستم و چگونه زنده مانم نفسی
ای آرزوی عمر گرانجان کسی

با ساغر شوخ و شنگی در نظاره
گنجی دو فراهی و یکی شرمی
چون گرم شوی ز باده ما را که دهنی
مست از بزم بیچو ز جام طلبی

خط بین که بکلک مشک بر رخ دلخواه نوشت
بر برگ گل از بنفشه ناگاه نوشت
خورشید به بندگی میرا خطی
کافر ز شکرش مجو که بر باد نوشت

گنج گهر از گشته ما یافته ایم
درج از در ناسفته ما یافته ایم
هر نکته درد دل فراری کرد
از خاطر آشفته ما یافته ایم

در ده می لعل مشکبو ای ساقی
تا بار دهم لعل شکرلب ای ساقی
یک کوزه می بده از آن پیش که چرخ
خاک من و تو کند سبو ای ساقی

قسام بهشت و دوزخ ای عقده گشای
ما را مگذار ز دوره در آهم ز رهای
ما که رهد این گرگ زمانه در پای
سر پنجه شیر افگنی ای شیر خدای

کردیم دلا پروی نفس بسی
از خویش نبرد خیر هرگز کسی
احوال جهانیان تفحص کردم
بر خویشتن این ظلم نکرده است کسی

بدل غم روزگار تا کی داری
با یار نشین و طمع کباب بکار

بگذر ز جهان و هرچه در وی داری
در دست کنون که جز غم می داری

با یار نشین و یار یکجا بنشین او
بیزار ز هر زر پستی کمان از کج دهر

در دام فنا اگر خوبی دانه او
دیری و چگونه جست از رخ نژاد

گر همچو من افتاده این دام شوی
مست و خراب در عالم بنام

ای آنکه خراب باده جام شوی
با ما بنشین دگر نه بدنام شوی

گفتم و چه حال است برای شیرینی
برآنکه جمال ما خاک شد

گفتا تو سلیم و ساده و مسکینی
تو محرم چشم خود ز ان می بینی

گفتم به گل زرد هم رنگ منی
من عاشق یار گشته هم تو بیشه

پیوسته منعم این جای رنگ منی
تو عاشق گشتی و هم رنگ منی

گل برادرم نشسته بر تخت شهی
من طفلم و دیگر مرا میوه زنم

گفتا شنو راستی از گفته رهی
ای دای برادری نه گیهی

گل گفت اگر دستگیری داشتمی
در باغچه مرا چنین بیرون داشتمی

بکه بنجه اگر سری داشتمی
ای وای مرا گر کسی داشتمی

وقفا

... در سخن گذاری طی کن
... وش نشین و وقت خوش طی کن

دامن جامه تزویر و ریا طی کن
دم در کش و جام عاشقی پی کن

... سلطنت قدر قدرت و فلک شوکت و کیوان رفعت اعظم السلاطین زمان
... انجم قبیح زمان دوران دوران و کردن پرور وجود امکان سلطان ابن
السلطان ابن السلطان ناصر الدین شاه قاجار خلد الله ملکه و سلطانه الاعظم الرزدان
در دوره السلطنه تبریز کلم سبحانه فاعم احسانه در تحریر درگذشته
محمد رضا ابن حضرت رفیع الدین و المکان شهدی صدر الاعظم و مرحوم
معفرت شاه احمد تبریزی وامالعنه
الاقل المجمع عبد الله طهران
المرحوم حاجی ابو القاسم
در تاریخ
شهر شعبان المعظم ۱۲۸۳
باهتمام

۶۹۰

اعتبار دلالت
اول میکنند
بر شیخ
هفتم و بعض
ابطال رجوع
کنند

٢٠ بر

٣٢ ورق

حتی زیادت
اعتبار دلال
اول میکنند و
بر تشخیص و بعض
بهفتم و بعض د
بعض از متأخرین
دیگر نیز میکنند
محقق ابن
حتی البیضاوی
مشغوفه
باینجا رجوع
کنند